

במכירו – מותר לדברי הכל, שהרי עושה לו טובה תמורתו, והוי כמכירה. וכן במתלוח עמו בדרך. וכן באופן שהתירו מפני דרכי שלום. ומאידיך אף לדעת האוסר, במקום שמחיה אותו באותה מתנה אמרו 'העובדי כוכבים לא מעלין ולא מורידין' (ע"פ תוס').

האיסורים הללו כוללים כל עובדי כוכבים, לא רק משבעה עממין (תוס'). והכרעת הפוסקים היא שאפילו נכרי שאינו עובד ע"ז – אסור. ואין כן דעת הרשב"א ועוד. גר תושב – מצווים אנו להחיותו חנם.

ל.ב. א. מה למדו מונשמרת מכל דבר רע?

ב. מהו סדר מדרגות האדם בעבודת ה'?

א. ונשמרת מכל דבר רע – שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה. באשת איש ואפילו מכווערת. ולא בבגדי צבע של אשה, אפילו שטוחים ע"ג הכותל, אם מכירה וכבר ראה אותה בבגדים אלו. וכן לא יסתכל בבעלי חיים בשעה שנוקקים זל"ז. ועוד דרשו בכללות שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי קרי בלילה. ודרשא גמורה היא ואינה אסמכתא בעלמא (תוס' ע"פ כתובות מו. וע' בשו"ת אחיעזר (ח"ג כד, ה) שתמה מדברי הרמב"ם ושלחן ערוך שמשמע שנקטו שהיא אסמכתא).

ב. זה סדר מדרגות האדם בעבודתו, המביאות כל אחת לזו שלמעלה הימנה, כפי שמנה רבי פינחס בן יאיר: תורה (שעוסק בה ורואה ומבין אזהרותיה), זהירות (כשהעבירה באה לידו זהיר שלא להכשל בה), זריזות (קודם שתבוא עבירה לידו), נקיית (רש"י: באין חטא נראה פירושו אפילו שגגה). ר"ן: אפילו במחשבה. ויש מפרשים: מטינוף גשמי), פרישות (מחמיר על עצמו אף מדבר המותר), טהרה (צח מלובן, עדיף מנקי), קדושה, ענוה (מתוך שהוא מבזה עניני העולם. ר"ן), יראת חטא (שירא ממנו כירא מן האויב. ר"ן), חסידות (שכל מעשיו לשם שמים. ר"ן), רוח הקדש ותחיית המתים. [בירושלמי הוסיפו: תחיית המתים מביאה לידי אליהו וכו' לטוב].

[נמצא לדבריו חסידות גדולה מכל המידות. ואילו לרבי יהושע בן לוי ענוה גדולה מכולן].

דף כא

ל.ג. א. מה דין שכירות בתים ושדות לעכו"ם, בארץ ישראל בחו"ל ובסוריא?

ב. האם מותר להשכיר מרחץ לעכו"ם ולכותי, ומדוע?

א. הואיל ומכירת קרקע לעכו"ם בארץ ישראל, בית או שדה, אסורה מהתורה משום לא תחנם, גזרו חכמים שלא להשכיר קרקע בארץ לעכו"ם משום מכירה; לדברי רבי מאיר גזרו הן בבתים הן בשדות. ולרבי יוסי לא גזרו אלא בשדות [שמלבד מתן חנייה, עוד מפקיעה מתרומות ומעשרות, לכך החמירו חכמים בשדה וגזרו בה יותר מבבית].

בחוצה לארץ לא גזרו כלל על השכרת בתים או שדות לעכו"ם.

בסוריא; לדברי רבי מאיר אסור להשכיר שדות ומותר להשכיר בתים [שכיבוש יחיד שמיא כיבוש, ומדין תורה (רש"י) אסורה כל מכירת קרקע, וחכמים גזרו שם איסור בהשכרת שדות ולא בבתים]. ולרבי יוסי מותר להשכיר שם שדות [דלאו שמיא כיבוש ולא גזרו לגזרה, השכרה בסוריא אטו השכרה בא"י, והשכרה בא"י אטו מכירה].

הלכה כר' יוסי, כנזכר לעיל.

אף במקום שהתירו להשכיר – לא ישכיר בית דירה, מפני שהוא מכניס לתוכו עבודת כוכבים. התוס' צדדו כמה טעמים על מה סומכים עתה בשכירות דירה לעכו"ם; או מפני שאינם מכניסים לשם בקביעות עבודת כוכבים, או משום שבחו"ל הקלו כדאיתא בירושלמי. ע"ש.

ב. רשב"ג אוסר להשכיר מרחץ לעכו"ם משום שנקרא על שמו של ישראל, וכשהשוכר עושה בו מלאכה בשבתות וימים טובים, נראה כעובד בשליחות ישראל. אבל לכותי התיר – מפני שנמנע ממלאכה בשבת ובימים טובים. [ואין זה דומה לשדה שמותר להשכירה לגוי באופנים שנוכרו לעיל, לפי שדרך השדה בהסכם אריסות, והרי האריס עושה לעצמו ולא עבור ישראל. ורבי שמעון בן אלעזר מתיר בשדה מטעם אחר; שאומר לגוי לשבות בשבת והלה מציית לו. ולדעתו לכותי אסור להשכיר, משום שיעשה מלאכה בחולו של מועד ולא יציית לישראל להימנע, שאומר יודע אני יותר ממך, נמצא המשכיר עובר משום 'לפני עור לא תתן מכשל' (שסובר 'גרי אמת הן' תוס'), ועוד שנקראת על שמו של ישראל].
נתינת שדה לעכו"ם בקבלנות, שיעבוד בה תמורת שכר עבודה, ותבואת השדה לבעליה – נחלקו הראשונים. ומסקנת הפוסקים לאסור בעבודה שבפרהסיא (או"ח רמ"א), שהואיל והבעלים אוכלים כל הפירות, נראה הנכרי כשכירו.

דף כב

לד. א. ישראל ונכרי שקבלו שדה לעבדה בשותפות – האם אפשר שהנכרי יעבוד בה בשבת והישראל יעבוד ביום אחר תמורתו?

ב. כנ"ל במטע עצי פרי, שהנכרי יעבוד ויאכל בשנות הערלה, והישראל יעבוד ויאכל תמורתם בשנים שאחר כן?

א. ישראל ונכרי שקבלו שדה לעבדה בשותפות, לא יאמר ישראל לנכרי: טול חלקך בשבת ואני בחול. ואפילו לא אמר לו כן, והגוי עבד בשבת, אסור לחשב הימים שעבד הגוי בשבת, וכנגדם יטול הישראל בחול (ששכר שבת הוא נוטל שגלה דעתו שעכו"ם שלוחו היה. רש"י). ואם קיבלו בסתם ועבד הגוי בשבת והישראל ביום אחר וחלקו השכר בשווה ולא פרושו – נסתפקו בגמרא אם מותר.

ואולם, לפני שמקבלים את השדה, יכול להתנות מלכתחילה שעבודת השבת תהא שייכת לגוי, והישראל יטול יום אחר, שבאופן זה אין הנכרי שלוחו של ישראל בעבודתו.

א. מסקנת הרבה פוסקים לאסור בסתם (וכ"ה באו"ח רמ"א, ב).

ב. גם באופן שאין חלק הישראל משביח ישירות מעבודת הנכרי בשבת, כגון מרחץ ותנור שהנכרי עובד ומרויח בשבת, וישראל עובד ומרויח ביום אחר תמורתו – אסור (כן הורה רבנו תם, וחזר ר"י והודה לו).

ובאופן שגוף התנור של ישראל והנכרי אופה, אפילו התנו מתחילה שריוח עבודת השבת תהא לנכרי בלבד, וישראל יטול ריוח יום אחר – אין מועיל, שהרי זה כמשכיר תנורו בשבת ואומר לנכרי ליטול שימוש בשבת בגלל עבודתו ביום אחר (הר"א אלחנן).

ב. ישראל ונכרי שקבלו מטע לעבוד בו בשותפות; לפרוש רש"י, יכול הנכרי לעבוד ולאכול פירות בשנות הערלה והישראל יעבוד ויאכל אחר כך תמורת אותן שנים, ואפילו לא התנו כן קודם קבלתם – שהרי אין איסור בשליחות ובאמירה לעכו"ם בערלה. ואם משום שהישראל אוכל ונהנה כנגד שנות הערלה – אין זה נחשב נהנה, שכן המשפט, שנה שזה עובד – הוא האוכל, והרי כך חילקו את עבודתם ואין איסור לעבוד במטע ערלה.